

Az 50 éves évfordulók kiadványaiból

A félévszázados jubileum jó alkalmat jelent 1918–19 forradalmi esemény-sorozatának pontos és alapos megismerésére, a történelmi múlt élő tanulságainak levonására. Az olvasóközönség érdeklődését könyvkiadásunk az újonnan megjelent művek színes és változatos sorával igyekszik kielégíteni. E bő termésből is kiemelkednek, különös érdeklődésre tarthatnak számot: „Az 1918-as magyarországi polgári demokratikus forradalom” a „Legyőzhetetlen erő” a „Rengj csak, Föld!” és az „Ötvenéves a Párt” című kötetek. Mind a négy mű a Kossuth Könyvkiadónál jelent meg 1968-ban.

Hajdú Tibor: Az 1918-as magyarországi polgári demokratikus forradalom című monográfiája hosszú és alapos kutatómunka eredményeként első tudományos jellegű marxista összefoglalását adja az őszirózsás forradalom s az azt követő polgári demokratikus időszak történetének.

Az I. világháború által kirobbantott nemzetközi forradalmi válság idején váltak észlelhetővé a magyar polgári demokratikus forradalom okai, a már tartóhatatlan Osztrák–Magyar Monarchia – s ezen belül – a magyar társadalom ellentmondásai. Tudományos alapossággal eleveníti meg a szerző a monarchia utolsó napjainak történetét, az események sorával bizonyítja, hogy Magyarországon a régi rendet tovább nem lehetett fenntartani, egyetlen út jelentett továbbélést az ország számára: a forradalom. A tömegmozgalmak sokszínű, árnyalt ábrázolása Hajdú Tibor könyvének rendkívül nagy pozitívuma. Az őszirózsás forradalom kirobbanását s már a polgári demokrácia első pillanatától megfogant szocialista forradalom feltételeinek teljes megérlelődését a tömegmozgalmak pontos rajzával érzékelteti a szerző. Az 1918-as magyar forradalmat „a nép, elsősorban a főváros proletárjai vitték győzelemre és számukra a béke, a demokrácia, a függetlenség csak a forradalom első lépcsőfokai voltak. Azokat elérve, tovább akartok lépni: köztársaságot követeltek, a tőke és földbirtok uralmának végét, nemcsak a politikában, de a termelési viszonyokban is, a régi gyűlölt parlament helyett a munkások, katonák és parasztok tanácsait.”

A polgári demokratikus kormányok tevékenységének ismertetésénél Hajdú Tibor nem követi a népmozgalmak leírásánál alkalmazott módszert, a pontos időrendet. Témánként csoportosítva tárgyalja a polgári demokratikus rend intézkedéseit, s jut el a következőkhez: a Károlyi vezette polgári társadalom nem oldhatta meg a magyar társadalom problémáit, annak ellenére, hogy tovább látott és többet tett, mint eddig minden elődje, mert a történelem anakronisztikussá tette a magyar polgári demokráciát.

Az 1918 októberétől 1919 márciusáig követett politikai történeten túl Hajdú Tibor gazdagon árnyalt képet ad a kor gazdasági és kulturális életéről is.

A szerző alapmódszerének: a tények pontos, marxista elemzésének tudható be elsősorban, hogy a monográfia történelmi eseményekbe, a forradalmi mozgalmak ismertetésébe ágyazza be 1918–19 vezető politikusainak portréját, ezzel megítélésükben az egyetlen helyes utat választja, cselekedeteik mércéje: megfelelték-e a kor támasztotta követelményeknek, a proletariátus érdekeinek.

A polgári demokratikus forradalom történetében több nórgrádi, elsősorban

salgótarjáni eseménnyel találkozunk, így Hajdú Tibor monográfiája a kor általános megismerésén túl konkrét helytörténeti ismereteinket is gazdagítja. A kötetet rendkívül bő forrásjegyzék zárja.

A Legyőzhetetlen erő című tanulmánykötetet Hajdú Tibor monográfiájához hasonlóan az MSZMP Párttörténeti Intézetének gondozásában jelent meg. Szerkesztői: Erényi Tibor és Rákosi Sándor.

A szerzőkolléktíva a magyar kommunista mozgalom szervezeti fejlődését rajzolja meg, ezzel pártunk történetének eddig a közönség által legismeretlenebb oldalát tárja fel. Természetesen a szervezeti élet bemutatása csak az eszmei fejlődéssel szerves összefüggésben mutatható be helyesen, így a nyolc tanulmányból álló kötet pártunk politikai történetéhez is rendkívül fontos adatokat, a szervezeti élet megvilágításával pontosított összefüggéseket ad.

A hármás évfordulóra való tekintettel kiemelném Gábor Sándorné: A Kommunista Magyarországi Pártjának megalakulása. Az egyesült munkáspárt (1918 november – 1919 augusztus) című tanulmányát.

A történeti tények bizonyító erejére építve mutatja be a magyar kommunista mozgalom kibontakozását, erőteljesen érzékeltetve, hogy a munkásmozgalom 1918-as szervezeti szétválását a történelmi helyzet kívánta meg, a kommunista párt a kor követelésére jött létre, a fontos szervezeti lépésnek mély politikai gyökerei és következményei vannak. A magyar kommunista párt létrejöttének első pillanatától összeforrtak a lenini szervezet kérdései a forradalmi tartalommal, a párt élete a magyar társadalom sorsával.

Sajátos vonása a magyar párttörténetnek, hogy a kommunista párt megalakulásával egyidős a hatalomért közvetlenül folytatott harc. Forradalmi válság szülte a Kommunista Magyarországi Pártját, s a fiatal pártnak jelentős szerepe volt a forradalmi válság elmélyítésében. A kommunista párt létrejöttét alig pár hónap múlva a magyar munkásmozgalom magasabb szintű, kommunista elvekre épülő, egy pártra támaszkodó egysége követte. Gábor Sándorné tanulmánya meggyőzően bizonyítja, hogy a munkásegység megvalósítására a proletárforradalom győzelme érdekében szükség volt, ugyanakkor tudományos alapossgal tárja fel az egyesülés kényszerű sietségéből fakadó hibáit.

Tanulmánykötetről lévén szó természetesen eltérő módszerű és stílusú művek alkotják a Legyőzhetetlen erő című kiadványt. Az eltérő módszerek és stílusok mögött azonban közös a cél: az 50 év szervezeti fejlődésének bemutatásával pártunk mai szervezeti életének jobb megismertetése, s ezáltal a pártélet további mélyítése.

A Rengj csak, Földl című jubileumi kiadvány közreadója Remete László. A korszerű politikai nevelés igénye szülte e művet. 1918 polgári demokratikus forradalmát, a proletárforradalom előkészítését sokszínű dokumentum anyaggal, visszaemlékezésekkel, irodalmi és képzőművészeti alkotásokkal mutatja be. A kötetbe összefogott forrásanyag eddig nehezen hozzáférhető volt, sok közöttük az egykorú vagy a két világháború közötti emigrációs sajtóban napvilágot látott újságcikk, 1945 előtt kiadott – a közönség számára ma már ismeretlen – visszaemlékezés. A sokrétű anyag a kötetben szerves egészé forr össze, maradéktalanul közvetítve a kor problémáit, a kor hangulatát, a kor emberét. A kiadvány a háború-ellenesség erőteljes kibontakozásától az első magyar proletárállam megszületéséig kö-

veti nyomon az eseményeket, s azok széles politikai és művészi visszhangját. Az egyes forrásanyagokat rövid, a legfontosabb összefüggéseket felvillantó összekötő szöveg fűzi össze. Ez az összekötés nem magyaráz, csak háttérrel biztosít az élménytadó forrásnak, s éppen ezzel tölti be maradéktalanul feladatát: kiemeli a dokumentum jelentőségét, biztosítja az események, érzelmek s gondolatok folytonosságát. Az eseményeket szoros időrendben bemutató válogatás eszmeileg is következetes, zárt koncepciójú alkotás.

Csatári Dániel – Esti Béla: *Ötvenéves a Párt* című kötete pártunk 50 éves tevékenységét tükröző legfontosabb dokumentumoknak, a leglényegesebb eseményeket megörökítő fényképeknek a válogatása. A történeti időrendet követő, három fejezetből álló album a korabeli képek megdöbbentő és elgondolkoztató erejével hat. Amit a szavak nem tudnak pontosan érzékeltetni, amit az évfordulók kapcsán nem tudunk a korból, a párt életéből szavakkal – frázisok és ismétlések nélkül – elmondani, azt frissen, élményt adó erővel és őszintén tárják fel a képek. Az album szerkezete, összekötő szövege, a képek válogatása a szerzők következetes, világos történetszemléletét tükrözi.

Az ismertetett négy jubileumi kiadvány rendkívül hasznos segítséget ad 1918–19 történetével foglalkozó helytörténeti kutatóink számára, ugyanakkor jelentős mértékben megkönnyíti a magyar polgári demokratikus forradalom időszakának különböző szinteken történő megismertetését. Egymást kölcsönösen kiegészítve lehetővé teszik a pontos marxista értékelést, a legújabb kutatáson alapuló széleskörű ismeretanyag szemléletes és színes tolmácsolását.

HORVÁTH ISTVÁNNÉ